

Bog anmeldelser.

PONTUS E. FAHLBECK. **Sveriges Adel.** Statistisk undersökning. Andra Delen. Den lefvande Adeln i Sverige och Finland. Lund 1902. C. W. K. Gleerups förlag. (VIII + 334 S., Kr. 10,00).

Det er en meget almindelig Kendsgerning, at naar en Forfatter skriver en Bog i to Bind, saa er første Bind det morsomste. Hvis dette er en psykologisk Lov, saa danner Professor Fahlbecks Bog i alle Tilfælde en paa-faldende Undtagelse fra Loven; man behøver ikke at blade længe i det nu udkomne Bind for at overbevise sig om, at Forfatteren fuldt ud har indfriet de Løfter, første Bind afgav, og de, der maaske havde ondt ved at følge ham i hans Betragtninger over de mange udviklede Spørgsmaal, som behandlede deri, vil her hurtig finde sig tilrette, og naar de ere komne tilende med Bogen erkende, at den skandinaviske statsvidenskabelige Litteratur er blevet forøget med en Bog, som snarest muligt burde gøres tilgængelig for den videnskabelige Verden udenfor de nordiske Lande ved Udgivelsen som Helhed eller i Form af et Resumé paa et af de store Kultursprog.

Hovedgrundlaget for denne Undersøgelse dannes af en Optælling af de adelige Familjer i Sverige og Finland vedrørende Aaret 1895. Dertil knytter sig saa en Række Oplysninger om Vielser, Fødsler, Dødsfald o. s. v., hvorved man faar et levende Billede af Befolkningsbevægelsen indenfor den svenske Adel, hvad der atter for en stor Del betyder det samme som Befolkningsbevægelsen inden-

Bog anmeldelser.

PONTUS E. FAHLBECK. **Sveriges Adel.** Statistisk undersökning. Andra Delen. Den lefvande Adeln i Sverige och Finland. Lund 1902. C. W. K. Gleerups förlag. (VIII + 334 S., Kr. 10,00).

Det er en meget almindelig Kendsgerning, at naar en Forfatter skriver en Bog i to Bind, saa er første Bind det morsomste. Hvis dette er en psykologisk Lov, saa danner Professor Fahlbecks Bog i alle Tilfælde en paa-faldende Undtagelse fra Loven; man behøver ikke at blade længe i det nu udkomne Bind for at overbevise sig om, at Forfatteren fuldt ud har indfriet de Løfter, første Bind afgav, og de, der maaske havde ondt ved at følge ham i hans Betragtninger over de mange udviklede Spørgsmaal, som behandlede deri, vil her hurtig finde sig tilrette, og naar de ere komne tilende med Bogen erkende, at den skandinaviske statsvidenskabelige Litteratur er blevet forøget med en Bog, som snarest muligt burde gøres tilgængelig for den videnskabelige Verden udenfor de nordiske Lande ved Udgivelsen som Helhed eller i Form af et Resumé paa et af de store Kultursprog.

Hovedgrundlaget for denne Undersøgelse dannes af en Optælling af de adelige Familjer i Sverige og Finland vedrørende Aaret 1895. Dertil knytter sig saa en Række Oplysninger om Vielser, Fødsler, Dødsfald o. s. v., hvorved man faar et levende Billede af Befolkningsbevægelsen indenfor den svenske Adel, hvad der atter for en stor Del betyder det samme som Befolkningsbevægelsen inden-

for de højere Klasser (hvad Forfatteren paa forskellig Maade gør nærmere Rede for). Nogle enkelte Tal vil hurtig vise, i hvad Retning Resultaterne gaa.

Som bekendt vil en almindelig Befolkning, der vokser nogenlunde rask, saaledes som Sveriges Befolkning gør det, have forholdsvis mange Medlemmer i de lavere Aldersklasser, saa at sædvanligvis omkring en Tredjedel af Befolkningen er under 15 Aar. I den svenske Adel er det tilsvarende Tal ikke en Fjerdedel, og der fandtes færre Børn under 5 Aar end mellem 5 og 10 Aar. Allerede dette er et Fingerpeg til Forstaaelsen af hvad Forfatteren har bevist (jfr. S. 20—21), at den svenske Adels Folketal ikke er tiltaget i Tiden fra 1855 til 1895, og set i Forhold til den svenske Folkemængde er gaaet betydelig tilbage. Men der kan anføres meget andet. Rundt regnet er saaledes i det svenske Folk blandt Mænd over 35 Aar Procenten af Ungkarle kun omtrent halv saa stor som i Adelsstanden, og ligesaa fremtrædende en Forskel møder man for Kvindekønnets Vedkommende. Af adelige Kvinder over 70 Aars Alderen havde over Tredjeparten aldrig været gift, medens Procenten af ugifte Kvinder i 70—75 Aars Alderen i hele Folket kun var 13. Der er altsaa en ringe Vielseshyppighed indenfor Adelen. Kun i de unge Aar have de adelige Kvinder samme Vielseshyppighed som i Befolkningen som Helhed; naar en Adelsdame overhovedet gifter sig, sker det forholdsvis ofte i en ung Alder; senere ere Chancerne kun faa. Man kan vistnok af Tallene drage den Slutning, at den aarlige Vielseshyppighed blandt Adelskvinder i Slutningen af 20erne allerede er sunken til omtrent det halve af hvad den er i tilsvarende Alder blandt andre Kvinder i Sverige. For Mændenes Vedkommende synes man at kunne fastslaa den modsatte Bevægelse, nemlig at Adelen inden 30 Aars Alderen ikke har den halve Vielseshyppighed som den almindelige Befolkning, medens Forskellen senere hen i Livet udjævnes stærkt. Resultatet bliver i begge Tilfælde det samme, en stor Mængde Adelige, der hele

Livet igennem sidder ene. Det er endvidere interessant at lægge Mærke til, hvorledes de adelige i stigende Grad indgaa Ægteskab med ikke-adelige; af bestaaende Ægteskaber i 1895 indenfor Adelsstanden var endogsaa to Tredjedele blandede.

Af størst Vigtighed er det dog at kende Frugtbarheden. Forfatteren underkaster her sit Materiale en lignende Behandling som i Rubins og min Ægteskabsstatistik og kommer til det Resultat, at Adelsens Frugtbarhed er paafaldende lav, om det end viser sig, at der fødtes endnu færre Børn i Familjer ansatte ved det højere Skolevæsen. Børneantallet var lavere i den svenske Adel end i de bedre stillede Samfundslag i København efter Rubins og mine Undersøgelser, men det er sandsynligt, at man hos os med Udgangspunkt i den sidste Folketælling vilde komme til lavere Tal. Til Sammenligning hermed kan det anføres, at de Medlemmer af Adelsfamiljer, der ere deklaserede — og det er forholdsvis ikke saa faa, vistnok mindst 12 pCt. af Mændene, som ere sunkne ned i et lavere Samfundslag — have afgjort større Frugtbarhed end de øvrige.

Den ringe Frugtbarhed i Adelsstanden er for en stor Del et moderne Fænomen. I Midten af det 19. Aarh. var den bevislig langt større end nu; dengang var den c. 21 p. m. aarlig, nu er den sunken til c. 15 p. m. (jfr. S. 212—14); paa dette lave Tal kan selv meget gunstige Dødelighedsforhold vanskelig bøde, der maa ganske naturlig opstaa en kendelig Afgang i Adelsens Tal, forsaavidt denne ikke rekruteres fra andre Stænder.

Det er Tobørns-Systemet, der saaledes er ved at vinde Sejr i den svenske Adel, ligesom det i sin Tid menes at have hersket i det romerske Kejserrige. Forfatteren paaviser, hvorledes dette System strængt gennemført altid maa føre til en stærk Nedgang i Folketallet, da en Del Ægteskaber er sterile, da ikke alle blive gifte, og selv den bedste Hygiejne ikke kan sikre alle Børn mod Døden. Det er i denne Sammenhæng kun en ringe Post

paa Indtægtssiden, naar det kan vises, at Dødeligheden i de store Børneflokke er større end i de smaa, hvad der nærmere paavises ved en lignende Undersøgelse som den, Ansell i sin Tid har gjort angaaende de højere Samfundsklasser i England.

Ganske naturligt afslutter Professor Fahlbeck sin Undersøgelse med en Betragtning over Ny-Malthusianismen og Konsekvenserne af denne Lære for det svenske Folks Fortid.

Forsaavidt man nu vil hævde, at en Stand, der ikke kan opretholdes ved sin egen Tilvækst, degenererer, saa har Forfatteren fuldt ud ført Beviset for sine i første Del fremsatte Hypoteser. Min Kritik af første Del (Nationaløkonomisk Tidsskrift 1900) gik ud paa at vise, at der i de da foreliggende Tal ikke forelaa noget saadant Bevis, og jeg har ikke kunnet blive overbevist ved hans Modbemærkninger i nærværende Del. Hvor Sandsynlighedsregningens Love komme til at virke, vil ganske naturligt nogle Slægter tyndes ud, alt som Aarene gaa, andre svulme op, og tilsidst kommer af sig selv det Øjeblik, da en Del af Slægterne maa dø ud. Og at de uddø, vil man se Tegn paa derved, at der (stadig ifølge Sandsynlighedsregningens Love), sker Forskydninger i de forskellige Slægtleds Sættning. Men det er klart, at kommer der en Aarsag til, som gnaver ved Roden af den paagældende Slægt, saa bliver Chancen for, at den skal uddø, saa meget desto større. At angive de teoretiske Sætninger, som Sandsynlighedsregningen her fører til, er en saare vanskelig og indviklet Opgave, da der er en saa overordentlig stor Mængde Muligheder at operere med. Man vil derfor meget vanskeligt komme til noget positivt Resultat ved Betragtning af de Adelsfamiljer, der have bestaaet i forskellige Slægtled, og med fuld Sikkerhed kan man næppe slutte noget, naar man ikke, saaledes som jeg foreslaar det, tager de enkelte Familjer for sig og undersøger dem under nøje Henblik paa hvert enkelt Individ indenfor hver Familie. Paa dette Punkt maa jeg

saaledes vedblivende være uenig med Prof. Fahlbeck, trods hans Antikritik i nærværende Bind, men jeg glæder mig over paa saa mange andre Punkter fuldt ud at kunne erklære mig enig i hans Undersøgelsesmetode.

Harald Westergaard.

WILLIAM SCHARLING. **Bankpolitik.** Anden gennemsete og forøgede Udgave. København 1903. G. E. C. Gads Forlag. (XVI + 493 S.).

Det er ret sjældent, at et dansk videnskabeligt Arbejde kan udsendes i ny Udgave 2—3 Aar efter 1ste Udgaves Fremkomst. Des mere maa man da glædes over, at Interessen for Professor Scharlings Bankpolitik saa hurtigt har gjort en 2den Udgave nødvendig.

At Forfatteren har benyttet Lejligheden til at føre sin Fremstilling op til den nyeste Tid, behøver næppe at nævnes. Ikke alene er der tilføjet nye Afsnit om, hvad der i de sidste Par Aar er passeret paa Banklovgivningens Omraade i forskellige Lande, men ogsaa det statistiske Stof, der gennemsyrrer hele Bogen, er omhyggelig ført à jour.

Der er ingen Grund til her at komme ind paa en nærmere Omtale af Fremstillingen eller dens Enkeltheder; der kan i saa Henseende henvises til Professor Westergaards udførlige Anmeldelse af 1ste Udgave i dette Tidsskrifts Aargang 1900. Til de der udtalte Ønsker skal kun føjes det, at Bogen i sin nye Skikkelse maa trænge endnu dybere ind i den økonomisk interesserede Læsekreds. Ihvorvel Scharlings Bankpolitik ikke er en Haandbog i praktisk Bankvæsen, henvender den sig ligefuldt til den store Kreds af Embedsmænd og Funktionærer i Banker, Sparekasser og andre Pengeinstituter, og den vil kunne læses med Udbytte ogsaa af dem, der staa uden egentlige nationaløkonomiske Forkundskaber.

A. J.